

FOLK OG LAND

Fru Ase Storaas
Mjøndalen A. B.

Dagens Høyesterett

Grunnloven av 1814 gjennomførte i statsrettslig henseende det såkalte maktfordelingsprinsipp og gjorde Høyesterett til en av de bærende og selvstendige maktpillarer side om side med Stortinget og Regjeringen. Mangt og meget har skjedd siden den gang, og i dag er det en samrøring over hele linjen. Maktfordelingssystemet er blitt borte i skyggen av A-partiet og LO. — Grunnlovens kloke og forutseende fordeling av samfunnsmakten er satt ut av spillet, og i øyeblikket føler en seg sterkt fristet til å oppfatte både Stortinget og Høyesterett ene og alene som varetagere og beskyttere av den sittende regjeringens interesser.

La oss ta et nylig inntruffet eksempel fra Høyesterett:

I 1941 fikk en sjåfør på ordinær måte drosjebevilling av Oslo politi. Etter «frigjøringen» ble han tvunget til å sende inn en ny søknad, men denne gang fikk han avslag — fordi bevillingen var gitt under okkupasjonen! Ankeinstansen — samferdselsnemnda — fastholdt avslaget, idet det ble anført at sjåføren hadde gjort seg skyldig i overtredelse av en «parole» ved å søke om bevilling under krigen. Dette ble ytterligere tiltrådt av Samferdselsdepartementet.

Sjåføren gikk til saksanlegg. Oslo byrett opphevet avslaget samt dømte staten til å utferdige bevilling, yte sjåføren en erstatning på 30 000 kroner samt å betale sakens omkostninger. Byretten gikk selvfølgelig ut fra at den norske befolkning — selv i okkupasjonstider — hadde et billig krav på at drosjetrafikken ikke — like litt som samfunnsadministrasjonen — brøt sammen og skapte kaos. En parole gitt i fremmed land, der man hadde alt man trengte,

kunne ikke ha noen rettslig forbindende virkning på livsviktige forvaltningsområder i hjemlandet.

Samferdselsdepartementet anket i sin nød til Høyesterett, og der fant det gode venner. Høyesterett opphevet enst. byrettens dom og uttalte at man fant departementet fullt berettiget til å sette drosjebevillingen av 1941 ut av betraktning. Med andre ord: mens byretten dømte ut fra vanlige rettsprinsipper, dømte Høyesterett på grunnlag av en utvilsomt uforbindende *parole!* Parolen ble gjort rettskraftig side om side med gjeldende lov, — ja, fikk endog prioritet framfor lovgivningen.

Dette må en i sannhet være berettiget til å betegne som en rettsutøvelse som har vasket seg! Det understreker nok en gang det inntrykk som mer og mer har festnet seg: det nytter ikke å søke det offentlige med hensyn til forhold som daterer seg til okkupasjonstiden. Uansett hva de underordnede instanser måtte komme til, så berger Høyesterett som øverste rettsinstans det offentlige i land og frir det for ansvar.

Slikt gnager på tilliten.

H. G.

Karl Seeland:

Rammes Hallesbys stamme av 'edelt malm' når tømmerprisene går nedover?

Da Hallesby etter egen tilståelse ble avslørt som *løgner og skattesnyter*, skrev det meget «kristelige» blad «Vårt Land» bl. a. følgende:

«Et merketre i den norske jolkeskog er felt. Kanskje dens største og rankeste tre». Det sto godt til for hugg fra en av våre mellomstore forbrukere av avisepapir, og treet falt, skriver «Vårt Land».

La de små menn som føler trang til det, kravle omkring på den falne kjempe og skave litt av stammen og kviste litt i kronen og dra seg nytte av de mindre edle deler av den Hallesbyske cellulose.

Det vil aldri lykkes dem å flise merketreet opp i sin helhet til grå papirmasse til bruk for en verdslig sensasjonspresses livsbehov.

Kjempens stamme av edel malm er ikke skapt til slippetømmer. Den hadde rankhet og storhet og kvalitet til å kunne ha blitt en mast på vår statsskute. I stedet ble den utvalgt av GUD til å bli en av de bærende pillarer i vårt krikeship.»

Det må i sannhet stå dårlig til med den norske statskirke, når Hallesby skal være «en av de bærende pillarer», men er det ikke en

gudsbespottelse å si at «han er utvalgt av GUD til denne stilling»? A nei, det er nok hans egen maktbrynde og ærgjerrighet som har bragt ham frem til at slik en «meget kristelig avis» som «Vårt Land» finner det regningsvarende for sitt formål å synge hans pris på denne måte etter hans offisielle fall.

Hvis «Vårt Land» virkelig dekker det syn som er fremherskende i Kristelig Folkeparti, så må kristne virkelig be, at dette parti snarest forsvinner fra skueplassen. Der er nok av hykleri allikevel i dette land.

*

En av mine kristne venner skriver til meg bl. a.:

«Alle kirkereformer de siste hundre år, med Berggravs kirkeordning på toppen som eksponent, har brutt sammen og havnet i papirkurvane. Hvorfor? Jo, de inneholdt alle et mer eller mindre maskert krav, som ikke hadde sannhets og livets rett. Det var kravsmentalitet, ikke tjenersinn.

Politisk infeksjon har også bidratt til å gjøre stats-

kirken til en stinkende pøl.

På grunn av frafallet fra den rette lære, er statskirken i dag blitt til en sekt. — Læren må være rett for livet blir deretter. Når sannheten i det borgerlige liv trampes under fot, ligger forut et brudd med den kirkelige consensus.

Predikeembetet må gjenopprettes. Det favner et vidt felt. En tar ikke prester bare etter betyg fra Menighetsfakultetet eller Universitetet, men kaller dem fra borgerlige yrker. Predikeembetet er en konstituerende del av den kristne menighets tilværelse.»

Ja, tenk om statskirken i stedetfor «matprester», som innrettet seg etter konjunktorene, f. eks. slik som under og etter okkupasjonen, kunne få brennede vitner for GUD, som ikke behøvde noen lang teologisk utdanning, fordi de var kalt av GUD og kjente sin BIBEL, men ikke la an på teologiske spissfindligheter, og av ydmyke hjerter var fylt av tjenersinnet og ikke av karriere og maktbegjær. Men det er jo mer å håpe og ønske enn å vente.

10. 1. 1955.

Hvorfor skjøt ikke Måkerøy?

Dette er et spørsmål som vi i Folk og Land flere ganger har fremsatt, — og nu har vi funnet et svar — et merkelig svar — i E. A. Steens bok: «Norges sjøkrig», bind II, som nettopp er utgitt etter foranledning av Forsvarets Krigshistoriske Avdeling». På side 157 står:

« —

Senere på dagen konfererte oberstløytnant Notland på ny med kommandør Tandberg-Hans-

sen om hvorledes Måkerøy fort skulle forholde seg likeoverfor fremmede fartøyer som ble sett i Oslofjorden. Resultatet av konferansen ble at fortet skulle søkes holdt intakt så lenge som mulig, og at det ikke skulle røpe seg ved å skyte på fartøyer i fjorden med mindre fortsjefen var helt sikker på at de var tyske. Og selv i dette tilfelle skulle han av hensyn til fortets lille ammunisjonsbeholdning, 25 skudd pr. haubits, bare åpne

ild hvis han med sikkerhet kunne gå ut fra at han ville oppnå et godt resultat.»

*

Litt foran fremgår det at en fra Måkerøy fort den 11. april om morgenen så en stor konvoi på 14 transportskip, eskortert av krigsskip, komme inn Oslofjorden. — Konvoien gikk langsomt frem og la seg en tid omtrent stille tvers av Fuglehuk fyr. Fra Måkerøy var avstanden 10—11 000 me-

ter. Under de herskende værforhold, klart, stille vær med god sikt, frembød konvoien et utmerket mål for fortets 2 30,5 cm. haubitser. Fortsjefen var i tvil om han skulle skyte. På henvendelse fra fortsjefen til avsnitssjefen fikk fortsjefen beskjed om at han ikke under noen omstendighet skulle åpne ild mot konvoien, som fortsatte inn fjorden uten å bli beskyttet.

— Forts. side 8

FOLK OG LAND

UAVHENGIG UKEAVIS

Ansvarlig utgiver og redaktør Finn Brun Knudsen

Hvorfor ble det ikke mobilisert 8. april?

I «Norges Sjøkrig» bind 2 finner vi flg.: Kl. 1735 den 8. april sendte general Liljedahl følgende telefonmeddelelse til Generalstabten:

«Etter melding fra politimesteren i Lillesand er det kommet inn ca. 100 mann fra det tyske skip «Rio de Janeiro», som ble torpedert utenfor Lillesand i formiddag. De var i grå uniformer og hadde håndbøker med regimentsnummer. — Tyskerne meddelte at det også hadde vært hester og kanoner ombord i skipet, og at det var blitt sagt dem at de var på vei til Bergen for etter anmodning fra den norske regjering å hjelpe nordmennene — — —».

«Denne meldingen ble av Generalstabens utenriksavdeling straks sendt til Forsvarsministeren, statsråd B. Ljungberg, som da var i Stortinget. Han refererte den i det stortingsmøte som

ble satt kl. 1800 samme ettermiddag.»

Natten til 8. april hadde England lagt minesperre i norske farvann og krenket den norske nøytralitet på det groveste. Denne handling resulterte ikke i annet enn en foreløbig protest i London og ekstraordinære og hemmelige møter i utenrikskomitéen, regjeringen og Stortinget.

Ut på ettermiddagen fikk Generalstabten ovenstående melding, som helt konkret sier at Norge står foran et angrep. Dette sammen med alle de andre meldinger og opplysninger som var kommet i dagene før og samme dag gjorde det helt klart hva som foresto.

Hvorfor ble det ikke mobilisert?

Her må alle kort legges på bordet. Var det en avtale med England som ble satt i verk? Hadde Norge allerede sluttet en pakt med England som tillot engelsk minelegging i norske farvann og engelsk landgang i Norge?

Det ser slik ut!

WARSAWA og ordfører Bull

Det lønner seg som oftest å tenke seg om før en handler. Det burde også ordføreren i Oslo ha gjort da han så raskt og raust lovet å delta i de såkalte frigjøringsfestligheter i Warawa. Besnæret av ordet «frigjøring» — som jo har fått slik magisk klang i norske ører — glemte formentlig ordfører Bull meget viktige historiske begivenheter og overså den nokså betydningsfulle omstendighet at det her dreide seg om en «fest» etter utpreget sovjet-russisk regi. Polakkene selv har såvisst ingen grunn til å trekke i festskrud for å tekkes

landets nåværende undertrykkere. Og spesielt ikke innvånerne av Warszawa, hvor mer enn 200 000 mennesker led en uforskyldt død i 1944/45 på grunn av sovjet-politikernes hjerteløse provokasjon og forrederi. Kanhende er heller ikke minnet om Katyn-mordene — de 10 000 nakkeskutte polske offiserer — gått helt i glemmeboken. Tross all sluta kelegning og løgnaktige forklaringer er det jo i dag på det rene at ansvaret for disse mord er å søke øst på hos de samme herrer som for øyeblikket har plasert en røde-armistisk general som

den polske hærs øverstkommanderende.

Stockholm og København svarte nei til tilsvarende innbydelse. Det trengtes ikke noen overveielser. Svaret ga seg selv. Bare ordfører Bull lot seg lokke på limpinnen og lovet å komme. —

Opplysningen om dette løsnet imidlertid et skred av protester fra det hele land — kommunistpressen selv sagt unntatt — og for å eliminere skandalen måtte Oslo formannskap den 13. ds. desavouere ordføreren overilte imøtekommenhet og slutte opp på samme linje som hovedstedene i våre naboland.

Men — etter dette — hva med de «festligheter» som er bebudet her hjemme i anledning av den norske «frigjøring» og som etter sigende skal gå av stabelen pr. 8. mai og utover? Bortsett fra all den svada som i 1944/45 prestertes fra London overfor det «allierte» Sovjet-Russland, har vi jo nylig avslørt et offisielt kjempement i Kirkenes som takk til våre russiske «befriere». Det følger av seg selv at de derfor burde ha en invitasjon når vi til våren skal brase løs. Men kan vi sende noen slik nå etter denne Warszawa-skandalen? Og kan vi være bekjent av å gjøre det til de øvrige land bakom jernteppet, all den stund vi på forhånd kan regne oss til å få avslag? Å invitere vestmaktene, som vi jo nå har fått vitterlig bevis for dro oss med i verdenskrigen ved å framlokke det tyske «overfallet» — kan vi vel heller ikke godt innlate oss på. Såpass selvkritikk må vi kunne mønstre selv her i Norge. Tilbake blir da såvidt en kan forstå ene og alene våre nye våpenbrødre sør i Vest-Tyskland. De representerer et folk som ble tatt ved nesen i 1940 av de selvsamme makter som førte også oss bak lyset, og de har ved norsk medvirkning nettopp selv gjennomgått en helt uvanlig frigjøring. Vårt eget Storting har utpekt dem som våre virkelige venner, og kommer noe på skal vi nordmenn stå skulder til skulder med dem og ofre livet om nødvendig.

Slik forholdene har utviklet seg synes det selvinny-

Et spørsmål

Spørsmål: Kan redaksjonen opplyse hvor Lauritz Sand oppholdt seg da han etter sigende var plantasjebestyrer i Øst-Asia?

S. M.

Svar: Lauritz Sand var bestyrer av en plantasje i distriktet Pekalongan, ca. 4 timers reise fra Semerongan, hovedstaden på Midt-Java. Deres videre spørsmål kan De vende Dem til minister Mohammed Ichsan, Den Indonesiske Legasjon, adr. Stockholm. Red.

RETTELSE

I G. A. Reichelts artikkel «Vi må møtes» i Folk og Land nr. 2, side 5, har det sneket seg inn en feil nederst på tredje spalte, hvor det henvises til en artikkel av overlæge Scharffenberg i Morgenbladet den 8. mai 1945. Årstallet skal selvfølgelig være 1954.

Ny justisminister

I statsråd i går ble Jens Christian Hauge utnevnt til justisminister i den nye regjering, og er dermed den femte justisminister vi har hatt etter krigen.

Vi setter vårt håp til at Hauge, som den selvstendige mann han er, kan sette punktum for det som er tvingende nødvendig å bringe til en avslutning i forbindelse med etterkrigsoppgjøret.

Vi sender at vi ikke deler bare vanskelighetene med våre nyeste venner, men at vi også lar dem ta del i våre gleder. Orienter derfor Bonn hurtigst mulig: «Det ville berede oss en særdeles glede» o.s.v.! Vi setter større pris på nytt vennskap enn på gammelt fiendskap!

Kanhende Warszawa-skandalen tross alt kan føre til en gunstig løsning. Men vedlegg innbydelsen en utredning om hva det egentlig er som vi er så gledesfylte over. Det er mange endog her hjemme som etter de siste 10 års «utvikling» ikke er i stand til å begripe det. Og hva da med våre venner i det store utland?

H. G.

Kragerø byrett har avsagt dom i saken mot konduktør Severin Mæhlum, som var tiltalt for å ha satt fyr på Kragerø Samvirke-lags gård for å få utbetalt assuransesummen. Mæhlum ble dømt til 8 mnd. fengsel i overensstemmelse med aktors påstand, men ble ikke fradømt stillingen som konduktør ved Norges Statsbaner.

Under saken var dette fremme, og distriktssjefen som møtte i retten som vitne, mente at Mæhlum ikke var verdig til å inneha stillingen, mens generaldirektør Stokke, som også var innkalt som vitne, hevdet at Mæhlum på grunn av sin illegale innsats under krigen absolutt burde beholde sin stilling og at han ubetinget var verdig til denne.

Flott, ikke sant? En brannstifter og assuransesviker kan inneha en offentlig stilling, mens f. eks. et passivt medlem av NS, som i massevis av år har sittet som kasserer i Telegrafverket, ble fradømt denne stilling under full musikk og kan ennå 10 år etter fredsutbruddet ikke oppnå å få stilling i den etat som vedkommende har tjent plikt og plett-fritt.

Dette er den høyt priste norske rettsstat!

Hengt etter tommelfingrene

«Berlingske Tidende»s anmeldelse av Donald Powell Wilsons bok: «Mine 6 Fanger» heter det bl. a.:

«Navnlig bliver man rystet over den Straf, en Fange — endnu den Dag i Dag — kan udsættes for, saaledes at blive hængt op i Tommelfingrene.»

Nej, kære Læser, Bogen er ikke en Beretning fra Nazi-Tyskland eller fra Danmark under den tyske Besættelse, men om amerikanske Fængselsforhold, og som sagt endnu den Dag i Dag. Af flere forskellige Grunde kan det være naturligt, at «Berl.-Tid.»s anmelder føler sig rystet. I Danmark blev den Slags Forbrydelser taksert til Dødsstraf. Mon man ikke kan vente at Foreningen af Gestapofanger i Danmark — hvis der skal være lidt Mening i deres Beklagelser — vil nedlægge Protest og stille Fordring om Afbrydelse af den diplomatiske Forbindelse? I saa Fald vil de sikkert kunne finde Støtte hos Aksel Larsen, skriver «Revision».

Kardinalproblem for Paven i Rom

Syk og svak som Pave Pius XII nå er, drøftes det i Roma og hele den katolske verden om Hans Hellighet skal kune holde det kardinalkonsistorium, som det har vært rykter om. Det gjelder nemlig å utnevne nye kardinaler, noe som er meget viktig, da italienerne for øyeblikket er i minoritet blant den nåværende. Og det er dette kardinalkollegiet som i tilfelle av Pius' død skal utnevne hans etterfølger.

For øyeblikket er det 70 kardinaler. Av disse er 44 utlendinger og bare 21 italienerne, noe som aldri før har hendt i den romersk-katolske kirkens historie. Ved et pavevalg kreves det en majoritet av to tredjedeler plus 1. Det betyr at de utenlandske kardinaler derfor for øyeblikket behersker et slikt valg.

Stemmefordelingen ved et valg bestemmes imidlertid ikke av nasjonaliteten, men ganske visst av kardinalenes syn på store kirkelige anlig-

Mange 'Gehlen-agenter' dømt i Sovjetsonen

Schwerin: — I den siste tid har straffedomstolen i Schwerin ført seks rettssaker mot såkalte «Gehlen-agenter» (agenter som kommunistene påstår å arbeide for den vesttyske etterretningssjef general Gehlen, som ennå er i amerikansk tjeneste). I den sjette retts-saken ble den 27-årige Walter Bauer dømt til fire års tukthus for «spionasje».

I de fem andre rettssakene, som fant sted i midten av november måned, ble 16 anklagede dømt til tukthus i tilsammen 173 år. To anklagede fikk dødsstraff, mens fire andre fikk livsvarig tukthus. En syvende rettssak mot «Gehlen»-agentene føres nå ved straffedomstolen i Erfurt og ventes avsluttet i denne uke. — Terrorprossesene fortsetter. som bekjent ble 547 østtyske motstandsfolk angitt til Sikkerhetspolitiet av den tidligere vesttyske etterretningssjef dr. Otto John etter at denne hadde flyktet til sovjetsonen. (FEI)

der, og derfor kan jo godt to kardinaler fra samme land ha forskjellige synspunkter. De italienske kardinalene, som alltid har vært i majoritet, har imidlertid utgjort en viktig faktor ved valget av pave; de kan i et hvert fall hindre valget av en ikke italiensk pave. Selv om Pius XII skulle gå bort uten å ha holdt noe kardinalkonsistorium, anser man det som meget usannsynlig at en ikke-italiensk skulle bli hans etterfølger. Noe slikt har ikke skjedd siden 1522, da en hollender ble valgt og tok navnet Hadrianus VI. — Hans virksomhet ble imidlertid møtt av bitter motstand fra de italienske kardinalenes side, og han var heller ikke pave lenge, da han døde allerede et år senere.

Antallet av kardinaler er nå 70. Da Pius XII holdt sitt første kardinalkonsistorium i 1946, var det bare 38, og ikke mindre enn 32 nye kardinaler ble utnevnt da. — Paven brøt imidlertid med vanlig praksis, at italienerne skulle være i majoritet, og resultatet ble 28 italienerne og 42 utlendinger.

De eldre kardinalene gikk imidlertid hurtig bort og ved nyttårstider 1953 var tallet helt nede i 46. Den 12. januar 1953 ble igjen 24 nye kardinaler utnevnt, deriblant Stefan Kardinal Wyszynski i Polen, som sies å væ-

re en fjern slektning av den nå avdøde sovjetrussiske viseutenriksminister Vysjinski, samt den av Tito bannlyste og fengslede Stepinac i Jugoslavia. Siden den gang er ytterligere fem kardinaler avgått ved døden — samtlige italienerne — med det resultat at italienerne nå er i minoritet, mindre enn tredjeparten, som er nødvendig.

Da Paven for kort tid siden utnevnte en av sine nærmeste medarbeidere, G. B. Montini, til erkebiskop i Milano, ble dette ansett som et tegn på hvem Pius ønsket som sin etterfølger. Montini anses som en «moderne» kirkefyrste og minner med hensyn til karakter og egenskaper meget om Pius selv. Montini nyter også stor autoritet innen katolske kretser og ventes å bli en av de nye kardinalene.

I tilfelle av et nytt kardinalkonsistorium stiller det seg et nytt spørsmål, som også var aktuelt i 1953, nemlig om man skal øke kollegiet til å omfatte 100 kardinaler. Men under drøftingene i 1953 uttalte Pius imidlertid: «Under de nåværende forhold anser jeg det ikke for riktig å øke kardinalenes antall.» Men Paven gjorde dermed et forbehold. Kanskje er stillingen nå så forandret at paven vil se annerledes på saken.

J. B. (Nant.)

Sovjet anklager Vatikanet for 'krigshets'

Berlin: Kraftigere enn noen gang før har nå sovjetrussene angrepet Vatikanet, Pave Pius XII, og det katolske presteskap for «aktiv krigshets». Et medlem av det historiske fakultet i det sovjetrussiske vitenskapsakademi, M. M. Scheinmann, har utgitt en bok, «Vatikanet i den annen verdenskrig og senere». Boken vil snart utkomme i 6000 eksemplarer og i tysk oversettelse på det kommunistiske Dietz-forlag i Øst-Berlin. Forfatteren hevder bl. a. at Vatikanet skal såvel i annen verdenskrig som i årene etter 1945 «ha kjempet på de imperialistiske

krigshisseres side mot den demokratiske «fredsleir».

I sluttkapitlet «Vatikanets folkefiendtlige politikk etter krigen» skriver Scheinmann at Vatikanet «står i første rekke blant demokratiets grimmeste fiender, som forbilde for den imperialistiske overklasse og som brannstifter for en ny krig». Ordrett heter det: «Den imperialistiske leirs viktigste mål — sikre imperialismen, forberedelsen til en ny imperialistisk krig, kamp mot sosialisme og demokrati samt understøttelse av profascistiske reaksjonære regimer — alt dette er også Vatikanets viktigste oppgaver. —

Ike's «Tredje Mann»

Washington: En Rockefeller er gått til topps i det amerikanske politiske liv. Nelson A. Rockefeller er utnevnt til spesiell assistent til president Eisenhower. Han skal ta seg av strategien i den kalde krigen samt utenrikspolitikken og etter presidenten og utenriksminister Foster Dulles blir han Amerikas mektigste mann.

Nelson Rockefeller, en stor og kraftig, velstående mann med godt utseende, som er «far til fem», har nå som 46-åring nådd berømmelsens tinder. For å kunne overta sin nye stilling har han måttet oppgi å være visestatsråd i helsedepartementet samt gå ned i lønn med 17 500 kroner året. Men slike småpenger betyr lite når man heter Rockefeller og hadde en bestefar, John D. (oljekongen), som etterlot seg 9 800 millioner kroner.

I et brev til sin nye assistent skriver Eisenhower: «Jeg skal søke Dem om råd og hjelp for å få utviklet økt forståelse og samarbeide mellom alle folk. Utenriksminister Dulles forblir presidentens viktigste rådgiver i utenrikspolitiske spørsmål, men Rockefeller vil også sikkert få et ord med i laget.

Som nevnt har Nelson A. Rockefeller mange goder som god helse, rikdommer, godt utseende, et lykkelig familieliv og berømmelse, men han har også noe annet som særlig trenges i våre vanskelige tider, — han er optimist. (Nant.)

Vatikanet og det høyere katolske presteskap er en del av den imperialistiske og anti-demokratiske leir. Vatikanet er en av organisatorerne av felttoget mot demokratiet. Vatikanets kamp mot Sovjet-Samveldet er en del av den anglo-amerikanske sammensvergelse mot freden. Vatikanet understøtter de reaksjonære kretser med penger. Vatikanets tro tjenere, først og fremst Pave Pius XII, gir med sin hatefulle propaganda sin religiøse velsignelse til de som ønsker å sette verden i brann ved en ny krig, en krig mot Sovjet-Samveldet, mot hele den demokratiske verden. (FEI)

Den østtyske armé forsterkes til 300 000 mann

Berlin: — De østtyske generalmajorerne Heinz Hoffmann og Heinz Kessler samt viseadmiral Waldemar Verner hadde, kort før sin avreise til Moskva, forhandlinger med den sovjetiske overkommondaen for okkupasjonsmakten i Øst-Tyskland. De tyske «folkepolitioffiserene» skal ha foreslått russerne at den østtyske hær bør forsterkes til 300 000 mann innen seks måneder. Men det er et spørsmål med hensyn til utrustningen til disse tropper og de østtyske militære sjefer reiser derfor til Moskva for å høre om de kan ta over en del av det materielle den sovjetiske okkupasjonsmakten nå har til sin rådighet. (FEI)

70 000 lærere har flyktet

Berlin: — I de siste årene har ca. 70 000 lærere flyktet fra sovjetsonen til Vest-Tyskland, erklærer dr. Nahm, statssekretær i det vesttyske flyktningsdepartementet.

Særlig er tallet på flyktede lærere øket kraftig siden kommunistpartisekretær Walter Ulbricht for en tid siden erklærte at «enhver lærer må være en tro og lojal tjener for arbeider- og bondestaten».

Ca. en tredjedel av de østtyske lærerne har fått ansettelse i sitt yrke i Bundesrepublikken. Men først må de studere to eller tre terminer ved en vesttysk lærerhøyskole, eller et år ved et vesttysk universitet før de kan få arbeidstillatelse. Studiegiftene betales av det vesttyske flyktningsdepartementet. (FEI)

Sidebemerkinger

TIL ETTERTANKE

Mennesket kan handle klokt på tre måter: Ved ettertanke, det er den edleste, — ved å etterape, det er den letteste, og ved erfaring, det er den bitreste.

Konfusius.

I KIRKEN

Det var første gang lillegutt fikk være med mor i kirken, og da de kom hjem fortalte han mormor, hvordan det hadde vært.

— Og alle sammen reiste seg og sang.

— Ja, sa mormor. Hva sang de da?

— Hva de andre sang vet jeg ikke, men jeg sang «Bæ, bæ, lille lam».

ORDFØREREN

i bygden var død, og eldstemannen i herredstyret skulle holde minnetalen på første møtet etterpå:

— Ja, kjære herredstyre, — så er ordføreren reist fra oss, men ånden hans vil leve mellom oss, og lenge skal vi minnes den tomme stolen og det fraværende ansiktet hans.

Og så var det den unge mannen som skulle ut og møte kjæresten, og i den anledning tok på seg kjeledressen.

DEN BRITISKE komikeren Robert Bentley forteller i en av sine radiosendinger om sine dager i det britiske luftvernet under krigen.

— Jeg gjorde meg ikke så lite bemerket, sier han. Jeg tenker jeg skjøt ned 30—40 fly i alt.

— Og hva fikk du for det?

— Det tyske jernkorset. De var våre.

Det ville være mulig å få folk til å spise gulvmatter — hvis man bare sa at det var vitaminer i dem.

MILITÆRT

Rekrutt 117 gikk på vakt ved et ammunisjonslager og oppdaget en sivilist som var kommet inn på det forbudte område.

— Holdt! ropte han.

Sivilisten stanset.

117 ropte igjen et tordnende HOLDT!

— Ja, men jeg har jo stanset, skrek sivilisten.

— Det gir jeg en god dag i, lødsvaret. Jeg har ordre om å rope holdt tre ganger og så skyte.

FORVIRRENDE

I en uttalelse fra Grotewohls og Piecks øst-tyske parti heter det at filmstjernen Betty Grables ben brukes av de kapitalistiske krigshissere til å forvirre arbeiderklassen og kamuflere den virkelige årsak til samfunnets elendige forfatning.

HAR DU TENKT over hvor merkelig det igrunnen er i grunnen med røntgen? Fotograferer man armen kommer beine fram!

Nordmenn for tysk krigsrett

Av Adolf Hoel

Albert Wiesener: Nordmenn for tysk krigsrett 1940—1942. Dreyer 1954. 187 + 3 sider.

Allerede fra den tyske okkupasjons første dager var det mange nordmenn, som deltok i spionasje, ytet bidrag til fienden, eller begge deler. Straffen for slik illegal virksomhet var døden. Benådning var den eneste sjanse disse folk hadde. Fra den ovennevnte bok, som er skrevet av en av de norske forsvarsadvokater i dødsstraffesaker ved den høyeste tyske militærdomstol henter vi følgende interessante og lite kjente opplysninger om den tyske rettspleie.

For å pådømme slike saker nedsatte tyskerne en såkalt Rikskrigsrett bestående av 5 medlemmer. Alle var offiserer og tre var dessuten jurister. De anklagede fikk norske forsvarere, hvoriblant flere av landets mest kjente advokater. Det var tyskerne som oppnevnte dem etter en liste som Den norske Sakførerforening hadde satt opp over jurister som kunne procedere på tysk.

Rettsakene ble, til å begynne med, forhandlet her i Norge (Oslo og Bergen). De tok til i august 1940, og den siste sak ble pådømt i desember 1941.

Den såkalte Arendal-sak ble riktignok påbegynt på norsk grunn i 1942; men plutselig ble de norske forsvarere fratatt sine mandater. Nesten alle de anklagede ble overført til tysk fengsel, og rettsaken mot dem ble gjennomført i Berlin med tyske forsvarere.

Grunnen hertil ble oppgitt å være den at fire av de tiltalte hadde rømt fra varetekten.

Etter hvert kom det mere plan i den norske virksomheten. Den ble farligere.

Da krigsrettssakene etter hvert ble en sterk belastning på det tyske rettsapparat slo tyskerne inn på andre veier, især ved behandling av spionasaker. De som ble tatt for spionasje ble ikke stilt for retten, men sendt til Tysk-

land uten dom. Det er grunn til å anta at ved at denne ujuridiske vei ble fulgt er færre norske liv gått med enn hvis tilfellene fortsatt hadde vært krigsrettsbehandlet. Vi ville da fått dommer og skytinger på løpende bånd og i akseilerende omfang, mener Wiesener.

Wieseners bok behandler vesentlig et utvalg av dødsstraffesaker ved den høyeste tyske militærdomstol — saker vedrørende spionasje og motstand mot okkupasjonsmakten.

Det er en utmerket bok Wiesener her har gitt oss, skrevet i et lettest og glimrende sprog og enestående i sitt slag. Forfatteren har et skarpt blikk for det menneskelige over alt. Boken behandler tragiske ting som rører oss til tårer. Vi får høre hvorledes disse dødsdømte og deres pårørende tok sin tunge skjebne.

Det var et vanskelig og nervepirrende arbeide de norske forsvarere i disse saker hadde. Wiesener sier herom (s. 96):

«Det er forsvarerens, som det er legens, selvfølgelig lodd at det svært ofte vil være i de håpløse, iallfall i de resultatløse, tilfellene at det beste, det iherdigste arbeid ytes. Nettopp der hvor sjansen er minst, er oppgaven mest krevende og innsatsen kanskje den største. Når det så gikk galt, kunne arbeidet synes så sørgelig bortkastet. Og jeg vil si det slik at for meg har det umisteligste ved forsvarsopplevelsen under krigen ligget der hvor kortene var små og hvor det derfor som regel — men heldigvis ikke alltid — ble nederlag.»

De forhold som Wieseners bok behandler, er lite kjent i vårt land. De fleste av oss har nok vært av den oppfatning at nordmenn som for gikk seg mot krigens lover ikke hadde noen beskyttelse under straffesakens behandling. At de tvert imot hadde flere av landets dyktigste jurister til bistand, og at disse gikk varmt inn for dem — og fikk adgang til det — var nytt for de fleste.

Våkne opp!

Det er ikke til å begripe at ikke alle forhenværende NS-medlemmer og deres meningsfeller slutter opp om «Folk og Land».

Hva i all verden tenker dere på? Er dere grepet av en apatisk likegyldighet, fremkalt av de gjenvordigheter dere har måttet gå igjennom i 1945 og tiden etter? Eller er det rett og slett angst som står i veien? Ja, menneskefrykten er stor i våre dager, i denne menneskerettens tid.

Jeg innrømmer at det kan være fristende å gjemme seg i den store anonyme masse, gå stilt i dørene, ikke henlede oppmerksomheten på seg og håpe at tiden trekker et glemselens slør over det forgangne. Det kan være forhold som dikterer en slik holdning, familie, slekt, stillinger o.s.v. Men er ikke dette en smule feigt?

Hvor hadde vi stått i dag og hvor ville vi komme til å stå i framtiden, dersom Folk og Land ikke greier å holde stillingen av mangel på støtte fra oss? Det er jo det eneste talerør vi har siden annen presse er stengt. Hvem kan i tilfelle ta igjen når avisene serverer løgn og gir forvrengt framstilling av saker og ting som angår oss? Utvilsomt vil pressen også bli meget frekkere dersom den vet at vi er uten den beskyttelse som vårt eget blad gir.

Folk og Land er en livsbetingelse, dersom vi ikke

ønsker å gå i vår grav med landssvikstemplet på vårt ettermæle, det stempel vi har fått, fordi tidens makt-havere trengte noe til å hisse opp den store folkemasse og derved avlede oppmerksomheten fra de virkelig skyldige. Bladet tjener også som et bindeledd mellom oss forfulgte.

Det minste vi kan gjøre er å holde det, det er ikke dyrere enn at vi greier det, selv om mange er blitt så ribbet for jordisk gods som undertegnede.

Jeg vil på det mest alvorlige henstille til menings- og lidelsesfeller å abonnere på Folk og Land og støtte opp under det etter evne. Og dermed godt nytt år.

OLGA BJONER.

Massegrav funnet

Berlin: — Ved utgravning til den nye grunnmuren til det ryktede tukthuset Bautzen støtte en slavsarbeidskommando på en massegrav, som inneholdt 30 ganske godt bevarte lik, forteller en tidligere fange fra Bautzen som nå er kommet som flyktning til Vest-Berlin. — Etter at funnet ble gjort ble fangene øyeblikkelig sendt tilbake til sellene sine, mens folkepolitifolkene begynte å fjerne likene. Det dreier seg uten tvil om tyske fanger, som er skutt av sovjetrusserne etter 1945. (FEL)

Det er kanskje en liten, men allikevel viktig del av vårt lands historie under okkupasjonen Wiesener har trukket fram i dagens lys.

Det har fra visse hold vært bebredet Wiesener at han har skrevet denne boken. — Men det tror jeg er uberettiget. Hans skildring av straffesaker avtvinger oss den største respekt og sympati for disse krigens ofre. Han har reist dem et vakkert minnesmerke. Forståelsen slår for øvrig til alle sider. Dette framgår bl. a. av en gripende episode, som Wiesener skildrer på følgende måte:

«Da senatspresident Neuroth og et par av de

andre tyske dommerne med uniformsluene på passerte de domfelte for utgående, stanset de et øyeblikk opp og hilste.

Presidenten ble stående rett foran Torsvik. Generalen ved hans side sto rett foran Karl Eriksen, den tredje sto rett foran Lea. Det var Wehrmachts hilsen med hånden til luen og hælene sammen. Fungerende formann i Tysklands høyeste militære domstol og et par av hans meddommere gjorde honnør for en flokk gjenstridige nordmenn som de samme dommere nettopp hadde fradømt retten til å leve. Krig er krig. Men æresbegreper er uransakelige.»

ADOLF HOEL.

Storm mot rettsoppgjøret

Hr. redaktør!

De startet det nye året med et aldeles fortreffelig nummer av bladet. Det var førsteklasse stoff fra første til siste linje. — Det er meg ufattelig at ikke alle «landssvikere» holder bladet. Jeg har nemlig ennå til gode å treffe en eneste en som mener seg rettferdig behandlet. Alle, uten unntagelse, er fullt og fast overbevist om at de norske makt-havere etter krigen har gjort seg skyldig i en rettsskandale som søker sin like i Vesterlandenes historie. Dreyfus-saken er jo den reneste «barnemat» sammenliknet med det norske såkalte «rettsoppgjør». Og alle er enige i at rettsoppgjøret må revideres. Ikke alene for deres egen skyld, men også i høy grad derfor at det norske folk ikke kan seile videre med et slikt uhyrlig «lik i lasten». Men da burde jo konsekvensen bli at alle støttet opp om de menn som har tatt på seg å rense den augiasstall som etterkrigstidens makthavere har laget i stand.

Jeg har for øvrig den tro at dersom det norske folk kunne bli bekjent med sannheten slik som den dokumenteres gjennom «Folk og Land», ville det vise seg å være såpass mange skikkelige mennesker her i landet ennå at det ville reise seg en storm mot rettsoppgjøret, som ville lage like store bølger som Dreyfussaken skapte i verden omkring århundreskiftet.

I håp om at så vil skje, ønsker jeg Dem et godt nyttår!

Stavn, Hallingdal, 12/1 55.

KNUT SOLLID.

Tanker ved årsskiftet

Når en blir sittende og tenke over hva som er sagt og hva som er skrevet i det året som er gått, så blir en sittende med disse tanker: Det kunne kanskje vært sagt på en litt penere måte, med litt mindre forakt for motparten. De er jo tross alt mennesker, feilende mennesker, akkurat som oss, for vi kan vel også innrømme at det ble begått feil, at vi tok feil på enkelte punkter, også vi i de fem lange år. — Det gjør godt å lese hva H. E. Wisløff skriver i en «kronikk» i «Vårt Land» av 4. desember. — Han skriver bl. a.: «De to bud må bli folkets moralske grunnlov».

Han skriver videre:

«La oss ærlig tilstå det for hverandre: Her har det sviktet for oss. Vi må våkne til selvbevisning.» Så langt Wisløff.

Hvis begge parter er villige til å innrømme sine feil, er det ingen hinder for at forsoning og forbrødring kan finne sted, mellom oss og våre landsmenn. Jeg satt en kveld og snakket med en som i sin fritid reiser litt for indremisjonen. Vi kom i samtalen inn på Berggrav og hans «folke-dom», og vin venn uttalte: «Jeg tror neppe Berggrav ville skrive slik i dag.» Kanskje han har rett.

Det ble sagt og skrevet mangt i 1945—1946 som jeg tror ikke ville bli gjentatt i dag.

Men der finnes fremdeles dem som mener at det er sonet for lite. Slike er vanskelig å komme til forståelse med, ja kanskje umulig, så lenge de mener at det bare er den ene part som skal gjøre innrømmelser. Deres eneste redning er om deres øyne blir åpnet, så at de får se at «kollektivt ansvar» ikke gjelder bare for oss, men for begge parter. Her tror jeg avisen vår og Forbundet kan ha sin misjon, som et redskap i den allmektiges hånd. Jeg har bevis for at avisen vår leses utenom vår krets, og der blir nok ikke brukt bare pene ord om den, og det er jo ikke bare godt det som blir skrevet heller, men heller ikke bare ondt.

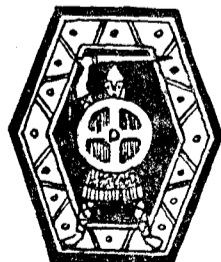
Med ønsket om et godt år for både venner og fiender slutter jeg for denne gang med de ord som Trygve Gulbrandsen i sin roman «Ingen vei går utenom» legger i Gammel-Dags munn, der han ligger og skal dø. Hans siste ord lyder slik: «Ingen vei går utenom Krist.»

Med hilsen.

SOFUS NAKKIM.

Omvurdering forbedrer frontkjempernes stilling

Med glede leste jeg i Deres blad at frontkjempernes hjelpeorganisasjon nå er stiftet. Og med ennå større glede leste jeg i Aftenposten: «Russisk marsj mot vest ville bli møtt med TYSK-alliert fellesfront». Det var selveste W. C. Churchill, som røpet dette under et politisk møte i Woodford. Tyskerne skulle settes inn, dersom Sovjet hadde fortsatt fremrykningen i Europa. —

På vegne av pårørende etterlyser «Hjelpeorganisasjonen for Frontkjemperne:

Hans Rande, Askim, SS-pioner, meldt savnet ved Tscherkassy den 14. 2. 1941. I savnet-meldingen heter det: «— — — er savnet siden 14. 2. 44. Divisjonen var på denne tid innesluttet ved Tscherkassy. — Rande ble såret i de harde kamper og

FORBUNDET

Av hensyn til årsoppgjørets avslutning henstiller jeg inntrengende til inneha-

Referatet forteller at forsamlingen ikke reagerte det minste, da han fortalte dette. Videre fortelles det hvordan Ch. iallfall hadde gitt ordre om at tyske våpen atter skulle utleveres til de fangne tyske soldater, som «vi da ville bli nødt til å samarbeide med». Derpå omtalte 80-åringen det utrolige i at tyskerne alt var blitt våre allierte. *Denne veldige endring i britisk, amerikansk og en europeisk opinion ble kun forårsaket av Sovjet, sa han bl. a.*

Jeg vil be bladet være meg behjelpelig med å avsløre denne, i dag passende, propagandaløgn. Det er nemlig velkjent at tyskerne satte alt inn på å danne en sterkest mulig front mot øst, hvilket bidrog til vestmaktens raske fremrykning i vest, men *det tyske forsøk dengang på å samle vesten mot Sovjet ble da ikke møtt med noen som helst forståelse!* Fordi om det nu er blitt opportunt å lage en legende om hvordan man dengang forberedte et ev. oppgjør med Sovjet, så har dette intet med sannheten å gjøre. Men en slik konstruksjon er i dag nødvendig, for at verden skal glemme hvor ansvarsløst de vestallierte den gang ignorerte den kommunistiske fare.

Vi som ble hånet ved norske standretter fra 1945, fordi vi først så denne fare, finner oss nu ikke stort lenger i denne svindel. Det er på tide at den omvurderingen som over alt ellers foreligger også vinner innpass i de ekskommunistiske norske regjeringkretser. Det er ikke lenger noen vei utenom. Man kan nemlig ikke lenger prise antikommunismens sak og samtidig la norske legionærer forbli i evig fordommelse. Som pionerer i kampen mot kommunismen skulle de forlengst fått den plass de fortjener.

FRONTKJEMPER.

verne av Forbundets kuppoblokker snarest å sende inn oppgjør pr. dags dato. Stor eller liten inngang har ingen betydning i denne forbindelse. Send det som foreligger — selv om det bare måtte være 10 kroner. Det som er viktig for meg som kasserer er å få avskrevet de innsamlede beløp på det år de er gått inn.

Vær så snill å bistå meg med dette. Det vil innebære en betydelig lettelse i mitt arbeid.

Forbundskassereren.

Dagbladets veiviser

I Dagbladet 5. ds. leser vi følgende:

«— — — Som et fobilde på hvordan man bør opptre i slike situasjoner vil vi oppstille den handlemåte enkelte av flyktningene i Sverige praktiserte under krigen. Det var så at enkelte av brakkeleirene ble oppført av flyktningene selv, og da var det ikke få som hver kveld etter avsluttet arbeid kastet malerkoster, sager, hammere og annet redskap fra seg på et sted hvor de var sikre på at tingene ikke kunne finnes igjen, for neste morgen å rekvirere nye malerkoster, sager og hammere fra materiallageret. Dette gjorde de kloke flyktningene med den klassiske bemerkning:

— Sjøfolka betaler!»

Slikt var det altså dere satte livet inn for, sjøfolk! Hyggelig å vite, ikke sant? Og noe å glede seg til i neste omgang.

TIL ETTERTANKE

Nu vet vi godt at blir et ansvar skjøvet over på departementet, fordunster det fullstendig. Der finnes det nemlig ingen person som kan stå til rette for noe som helst, intet menneske i fysisk skikkelse. Kirkedepartementet er så å si ikke av denne verden. Det er et regelrett okkult fenomen, et offentlig spøkelse — eller som det vil hete i Bergersens eget språk: En spøknad. —

Ordet «ansvar» er der byttet ut med «samsvar». «En» handler ikke i ansvar overfor menneskene, men i samsvar med et papir.

(André Bjerke i V.G.)

Sidebemerkinger

I en leder kritiserer Dagbladet kriminalsjef L'Abée-Lund for hans forsøk på å sensurere pyromanfilmen «det brenner i natt», og slutter med følgende linjer:

«Han må forsøke å glemme at han som embetsmann ble oppdratt i en ulvetid, da en etterforsket med Stenguns og da dekretet var en naturlig omgangsform.»

Anei! Sten-gunnen egnet seg nok best som etterforskningsapparat den gang det gjaldt NS-medlemmene. Den gang var Dagbladet mer enn enig. Og L'Abée-Lunds «oppdragelse» er i full orden!

«Et gode kalles må en død, som slukker livets sorg og nød». Det kan man si om denne

«rettsstat», som i dette land har levet altfor lenge, Den avsa mangen grunnlovstridig dom og plyndret mangen mann for gods og penge!

Det er på tide at den vandrør heden, så vi kan få en rettsstat her isteden, og ikke en som er så klam og klein, at den må kle seg i — anførselstegn!

I. Gh.

«Og så spør det da om Arbeiderpartiets ledere evner å gå i seg selv og forstå sin store besøkelsestid, til fordel — ikke bare for partiets enhet og framtid, men for hele folket. Men det har alltid vært vanskelig å se sine egne feil og innrømme at andre også har følelser og anelser og øyne å se med. Glem ikke det, dere sterke menn i regjeringen, partiledelsen og i Arbeiderbladet.»

Toralv Fanebust i «Sandnæs og Jærens avis» 17/1 1955.

KINODIREKTØR AAMOT har bebudet sin avgang fra Oslo-ki-noene og opplyst at han gleder seg til å kunne benytte sitt otium til en mere inngående behandling av emnet Bisp Nikolas. Bisp-ten er misforstått og mishandlet av historien, mener herr Aamot. Det er på tide at han blir renvasket. I den anledning skriver merket «Thomas» i Morg.bl. bl. a. følgende:

«Det er en prisverdig tanke, mange har fått vondord i årevis, både bisp og Aamot. Personlig ville vi imidlertid heller ha tatt for oss andre som vi synes får for mye honnør».

Vi må erklære oss helt enig. Hvorfor grave frem en bisp som har vært død og barte i 700 år, når man har et lys levende eksemplar gående omkring mellom oss, og som det var av vesentlig større, aktuell interesse å få gransket og framstilt i riktig lys. Den «nådens sol» som vedk. brisken seg i for nærværende er i et hvert fall ikke ekte.

Vi skriver historien:

11. oktober 1939

Quislings fredsappell

Den 11. oktober 1939 sendte Vidkun Quisling en telegrafisk appell til den engelske statsminister Chamberlain. Vi gjengir her telegrammet i oversettelse:

«Da jeg i 1927 til 29 varetok de britiske interesser i Russland tillater jeg meg å henvende meg til Deres eksellense og vet at jeg taler på vegne av nesten alle de nordiske land når jeg sier at broderkrigen mellom England og Tyskland med bolsjevismen som tertius gaudens (som fornøyet tredjemann) føles særlig tragisk i våre land så nær knyttet til både England og Tyskland. Deres erklæring av 30. september 1938 angående engelsk-tysk mellomværende og dettes overveldende betydning for en fredelig utvikling i Europa gjorde et dypt inntrykk på oss, og vi er overbevist om at i dag gjelder det Europas og civilisasjonens redning ved fred med Tyskland i Deres erklærings ånd. Den eneste sikre måte å virkeliggjøre dette på er en sammensmeltning av britiske, franske og tyske interesser i et forenet Europa på britisk initiativ for å skape fellesskap i interesser og samarbeid nyttig for alle parter. Under disse forhold og sett på bakgrunn

av de lidelser som krigen forårsaker også i de nøytrale nordiske land appellerer jeg med dyp respekt til Deres store autoritet og ansvar og tillater meg å foreslå at den britiske regjering i overensstemmelse med den måten for sammenslutning som allerede er prøvd i Amerika, Sør-Afrika og Australia skal innby alle europeiske stater til å velge 10 representanter til en kongress som skal få i oppdrag å utarbeide en konstitusjon for et samband av de europeiske nasjoner, som så igjen blir forelagt til folkeavstemning i hver stat, til antagelse eller forkastelse. De er den eneste statsmann som under de nåværende omstendigheter kan bringe Europa tilbake til fred og fornuft.

Quisling CBE

Henvendelsen ble besvart i et brev av 21. oktober 1939 fra den britiske legasjon.

*

På denne tid, da Quisling angivelig forhandlet med tyskerne om en besettelse av Norge, var han i virkeligheten meget opptatt med å finne brukbare forslag til en fredsslutning mellom Tyskland og England, og en rekke dokumenter fra den tid ble fremlagt i prosessen mot ham, bl. a. et «utkast til avtale om våpenstillstand».

Årskiftet 1939-40

Biskop Berggravs rapport

Som et bevis på hvordan enkelte nordmenn i ledende stillinger foruten avdøde statsminister Mowinckel allerede på et tidlig tidspunkt vurderte Norges utenrikspolitiske stilling under den situasjon som var oppstått ved krigsutbruddet i september 1939, tør det være på sin plass å minne om hvordan biskop Berggrav så på situasjonen omkring årskiftet 1939-40.

Biskop Berggrav foretok

vinteren 1939-40 en reise til Berlin og London i den hensikt å sondere muligheten av å få istandbragt fredsforhandlinger mellom Tyskland og England. I begge disse byer hadde han konferanser med høytstående politiske personer, blant andre med Reichsmarschall Goering i Berlin, og i London med daværende utenriksminister Lord Halifax og med erkebiskopen av Canterbury.

Straks etter sin tilbakekomst til Norge nedtegnet biskop Berggrav sine inntrykk fra reisen i en konfidensiell rapport og oppsummerte ved dette høve resultatet av de forannevnte samtaler. Nedenstående sitat er gjengitt ordrett etter uttalelsene i originalskriftet. — Biskopen skriver blant annet:

«Poenget ved det hele (hva lord Halifax sa) kan bli sagt ganske kort. Selv om vi kunne få en ordning med Tyskland på antagelige vilkår, så er det to vanskeligheter:

1. Vi kunne ikke stole på Hitlers ord.

2. Selv om vi gjorde det og sluttet en overenskomst, så ville Hitler og tyskerne blåse det hele opp som en stor seier for dem, og skryte av det.»

Herr Berggrav skriver videre:

«Jeg svarte — og det ble et helt «foredrag» — — — Heller ikke jeg tror på Hitlers ord. Allikevel måtte det kunne bli sluttet fred på antagelige vilkår. Man måtte løpe den risiko at tyskerne i 8 dager skrøt over alle grenser.

Når det synes å være grunn til å løpe den risiko å slutte fred på antagelige vilkår — slutte fred med Hitler, så er det av tre grunner:

1. Først fordi man ikke får fjernet Hitler ved krig, men snarere styrker ham og risikerer å gjøre ham til martyr.

2. Fordi den risiko man løper ved å fortsette denne krigen inn i det totale stadium og la den gå sin gang er uendelig mye større enn risikoen ved å slutte fred, endog med Hitler.

3. Fordi det er grunn til å tro at Hitler er underminert i sitt eget land, særlig ved paktens med Russland.»

«Dr. jur. Mayer, en tysk flyktning i Oslo, fortsetter biskop Berggrav, «uttrykker seg slik:

Hitler fortalte tyskerne at han ville vise dem djevelen. De innbilte seg at de virkelig så djevelen! Så sa Hitler: Jeg skal redde dere fra djevelen. Det gjorde han og. — Således ble han frelseren, han ble gud, noe helt enestående.

Nå har han plutselig tatt djevelen under armen og marsjerer sammen med ham som en bror. Han er min allierte!

Hvilken forandring: opphisselse, redsel oppsto i tyskernes sinn, særlig hos ungdommen. Krigen alene kan holde Hitler oppe! Hvis det var fred, ville han falle meget snart. Det tror jeg.»

Jeg fortsatte, for nå var jeg i god fart:

Hvis dere gir dem en koloni — den behøver ikke være større enn dette værelset, og det behøver ikke være at de eier den, så vil de bli ute av seg av fryd og de vil være villig til å gå med på hva som helst. (Han sa: Just so they are!)

Biskop Berggrav fortsetter:

«Jeg sa da at jeg fullt vel forsto at hverken våpenstillstand eller fredskonferanse nå var mulig. Sett at det ble annonser at dere skulle ha forhandlinger. Millioner ville sette sitt håp til det, bli oppspilt av forventningsfullhet. Sett så at det brast, dere måtte fortsette krigen. — Da ville dere risikere at folkemeningen etterpå var splittet. Noen ville si: Å, de burde heller ha godtatt vilkårene. Andre: Nei, det var umulig. Hvordan skulle dere kunne «restart war» med en slik moralsk svekkelse av folkets holdning? (Her var han ytterst tilfreds). Derfor, sa jeg, måtte slike forhandlinger nå skje hemmelig.

Ble det ikke noe resultat, så fikk dere hver for dere komme tilbake og si: «Vi har igjen prøvd, men tro meg, det var utelukket.» Vær sikker, folket ville tro Dem når De sa dette. Intet ville være forspilt ved et slikt forsøk, og adskillig ville være vunnet. Nemlig i moralsk henseende. For hvis krigen går i redselsstadiet og vi alle ender i det uant forferdelige, så vil folk etterpå si: Høsten 1939 kunne de ennå ha forsøkt, men de gjorde det ikke. (Han var ikke fullt så lys i øynene... Halifax).

«Vi talte så ganske kort om Russland. Jeg sa at vi ikke visste helt sikkert hva Russlands planer var, men at vi fryktet det verste.

Spør du meg om jeg tror det var til noen nytte, så kan jeg ikke svare. Jeg kan bare referere hva som gikk for seg...

Skal jeg si min oppriktige mening, så går den ut på at det ikke var til noen nytte.

Nedslående var det å høre hvordan man på innfly-

telsesrikt hold anså blokadekrigen som det vesentlige, og mente at det ikke kunne tas mer hensyn til de nøytrale i dette stykket enn det passet Englands interesser, «som jo også er de nøytrales».

De ville helst ha oss inn i krigen på Finnlands side, for da ville England også gå med, og vi således få krig med Tyskland.» *

Biskop Berggrav slutter sin beretning med følgende fra et norsk synspunkt overordentlig viktige uttalelse:

«— derfra til Genève for å treffe Balkanrepresentanter. Hjem via Berlin, hvor den tyske gesandt har åpnet vegen for meg. NB: Hvis vi ennå har nøytralitet.» *

England vil helst ha oss inn i krigen! Tyskland vil helst ha oss utenfor, men ikke slik at vi bøyer oss for Englands krav, som er forferdelige.» *

*) Uthevelsene er fortatt av «Folk og Land».

Goerings beste kampflyver sjef for det vesttyske flyvåpen

Berlin: — Görings beste kampflyver, sjef for jagerflyavdelingene, Hugo Galland, skal ifølge opplysninger fra Bonn blitt sjef for det vesttyske flyvåpenet så snart avtalen om Vest-Tysklands remilitarisering er ratifisert.

Med 104 luftseire var Galland Tysklands beste jagerflyver. For sin innsats over Warszawa, Rotterdam, Kristiansand, London, Belgrad og Sovjet-Samveldet ble han av Hitler dekorert med «Eke-løvet av ridderkorset med sverd og briljanter». Dette var for over ti år siden.

Den tidligere Göringgeneralen lever, som så mange tyske offiserer etter det tyske sammenbruddet, med sin familie i Argentina. Diktatoren Peron har utnevnt ham til inspektør i det argentiske flyvåpen.

For noen måneder siden var Galland i Bonn. På Amt Blank, det fremtidige tyske forsvarsdepartementet, tilbød man ham stillingen som sjef for det nye tyske flyvåpen. Galland svarte: «Jeg er beredt.»

(FEI)

Har forræderne da også gjort seg skyldig i mord? — Personlig tviler jeg ikke et øyeblikk. Men, sier jeg,

la oss få tingene frem

for retten, så kan vi tales ved siden. Man vil måske hevde at selve den tanke å myrde sin konge er for utrolig; den er dog ikke mere utrolig enn at der jo verden over er blitt myrdet forholdsvis flere konger enn privatpersoner; endelig må man tenke seg til den situasjon som de sammensvorne har vært i, da det ble åpenbart at tyskerne ville tape; det ville være en mindre fare for dem å drepe kongen enn å la ham leve, tilmed hadde de jo et utmerket vern deri at ingen i dette land ville tro at sådant noe ville være mulig, og at den som peker på muligheten på forhånd ville bli ansett som latterlig. — Kort sammenfattet, der var tre makter, som kunne være interessert i å slå kong Christian ned: Den ene er skjebnen, om man vil, den annen makt var tyskerne, som telefonavlyttingen viser, lenge hadde lurt på ham, og for hvis politikk han var en hindring; den tredje makt er Alsing Andersen og Buhl, som måtte regne med dødsdom, hvis kong Christian, som jo altså visste beskjed om forhåndsavtalen, virkelig anla den riksstretssak han hadde truet med. Som en slags fjerde mulighet kan man naturligvis tenke seg et samarbeide i denne sak mellom de to politikere og tyskerne. Nok er det, den politimessige undersøkelse av saken, som fortjener de alvorligste etterforskninger, ble knapt nok begynt og er for lengst henlagt. Jeg må anse dette for mistenkelig, når man tar samtlige omstendigheter i betraktning.

Etter denne gjennomgang av kildene kan jeg gå over til en

fremstillingen av besettelsens historie,

således som den på grunnlag av disse opplysninger må tegne seg.

Som det vil vites var det tyskerne maktpåliggende å komme til Norge før de allierte, men for at dette skulle lykkes måtte Danmark besettes, og det i en håndvending; hadde den danske hær blitt oppholdt tyskerne et par dager, ville kappløpet om Norge vært tapt. Det endelige felttog måtte begynne i Fredrikshavn og ikke i Hamburg.

Nu hadde Staunings politikk i lang tid, om man så må si, korrespondert med Hitlers; ganske visst sympatiserte han ikke uten videre med nazismen, men som borgermester H. P. Sørensen

Jon Galsters foredrag

i Haderslev den 21. november 1954

3. del

engang sa om en nærmere forbindelse mellom de danske sosialdemokrater og de tyske nazister: «Det kan bli til fordel for oss!» hvilket er utlagt at sosialdemokratiet ved en tysk erobring av Danmark skulle kunne sikre seg en privilegert stilling i forhold til de andre partier. Allerede foråret 1939 gjorde en hemmelig utsending fra Det tredje rike, Steinckes gode venn, v. Kohl Stauning oppmerksom på at Tyskland i overskuelig fremtid kunne bli nødt til å besette Danmark, og rådet ham til i tide å gi det danske sosialdemokrati en sådan dreining at det, når dagen kom, kunne stå parat til et positivt samarbeide med nazismen. Stauning var straks villig og introduserte selv v. Kohl hos partiets øvrige spisser, og et fruktbart samarbeide begynte. Dette var altså et år før besettelsen.

At P. A. Munch den 17. mars 1940 var i Rostock og traff avtale om den kommende besettelse av Danmark, er i dag forlengst bevis. Derimot er det ikke kjent at der allerede to dager forut, altså den 15. mars, fant et forberedende møte sted også i Nordtyskland, et møte, som for oss især har betydning, fordi dets akter i motsetning til 17. mars-møtet er bevart. Som allerede fortalt la tyskerne så stor vekt på de avtaler som ble truffet, at de besluttet å ofre en bombemaskin, for at den danske regjering kunne få aktene, uten at noen fattet mistanke.

To dager etter dette møte ble altså P. Munch i flyvemaskine transportert til Rostock, hvor avtalene ble ratifisert, antagelig kun muntlig, da man i disse dager var meget engstelige med hva man ga skriftlig fra seg. Det sier seg selv at

innerkretsen i ministeriet

Stauning-Munch var innforstått i disse planer, herunder foruten statsministeren selv Alsing Andersen og Buhl. Meget tyder på at også Bertel Dahlgaard har vært innviet. Like så sikkert er det at andre har vært holdt utenfor: en mann som Hartvig Frisch har intet anet.

Etter de to møter ble imidlertid tyskerne bange for at det ikke skulle lykkes de sammensvorne å forhindre at de danske vepnede styrker gjorde sin plikt, hvilket ville være katastrofalt, da tyskerne ikke hadde avsatt mer enn 35 000 mann til be-

settelsen, altså kun en tredjedel av den danske hærs mobiliseringsstyrke. — Det gjaldt om på en diskret måte å advare Stauning. Man ville sette en klemme på ham, og det skulle være denne: Dersom ikke de hemmelige avtaler ble holdt til punkt og prikke av danskerne, ville man la englenderne tilflytte opplysninger om forræderiet, hvorefter de nok skulle foreta de fornødne repressalier. Men hvem skulle bringe disse trusler opp til den danske statsminister på en fortrolig måte? En danske, baron v. Treirup, påtok seg hvervet. Han var en ungdomsvenn av Goering og hadde i sin tid sammen med denne smuglet våpen til Finnland. Nu bega han seg til København og oppsøkte den restaurant hvor Stauning, når riksdagen var inne, pleiet å spise sin frokost. Her traff han statsministeren i selskap med skuespillerinnen Else Skouboe, v. Treirup, som kjente Else Skouboe fra sin tid i København, kysset henne galant på hånden, og hun presenterte ham så for Stauning, til hvem han deretter avleverte sitt budskap. Der skjedde da det, forteller v. Treirup, at neppe hadde Stauning fattet hva der var tale om, før han ble hvit i hodet, hans mustasjer dirret opp og ned i største opphisselse, og han sa: «Ett ord til, og jeg lar Dem arrestere for spionasje.» Saken er jo den at Stauning hadde regnet med absolutt diskresjon fra tysk side, og nu så han at en ny person var blitt innviet.

Dagen etter ble v. Treirup arrestert og anklaget for spionasje; under de forskjellige untkter ble han holdt fengslet like til besettelsen, hvorefter han forlot landet. Han bor nu i Madrid og vil sikkert kunne fortelle artige ting, om riksdagen ville høre ham. Men det vil den nok neppe.

Imidlertid gikk forberedelsene til den gnidningsløse besettelse sin gang såvel på dansk som på tysk side. Allerede kort etter avtalene visste man beskjed i Ankara om hva som var i gjære. Som bekjent kom også den hollandske legasjon i Berlin i besittelse av sikre opplysninger, som via den danske marineattaché i Berlin, Kjølsten, ble videre meddelt til P. Munch, der ganske ignorerte disse alarmerende etterretninger.

Alsing Andersen lå imidlertid ikke på den late side.

Hva han utrettet kom klart for en dag, da overfallet var en fullbyrdet kjensgjerning. Det er snart et fortersket emne, men da den parlamentariske kommisjon ikke har villet beskjefte seg dermed unntagen ganske overfladisk, og da riksdagen i øyeblikket er i ferd med å frikjenne forræderen på grunnlag av kommisjonens fortegnelse og unøyaktige fremstilling, skal jeg her kort sammenfatte hans bedrifter:

27 punkter.

1. Tross generalkommandoens protest og tross riksdagens beslutning av 19. januar 1940, som gikk ut på at Danmark skulle forsvares med alle til rådighet stående midler, reduserte han hæren i løpet av foråret 1940 til ca. 13 000 mann, hvorav ca. halvparten rekrutter.

2. Tross generalkommandoens gjentagne og alvorlige henstillinger var hovedstaden så godt som blottet for luftforsvar.

3. Han kjente advarslene fra Berlin, men foretok seg intet positivt.

4. I begynnelsen av april overlot han den kommende leder av overfallet på København den danske hærs oppmarsjplaner og planene for innkallelser.

5. Ca. et døgn før overfallet utsendte han den ordre, at Københavns luftforsvar, likegyldig hva der skjedde, ikke måtte formeres.

6. Han lot troppene trekke tilbake fra grensen, og der ble nektet dem tillatelse til å foreta forskningsarbeider.

7. Der var intet foretatt til sprengning av broer eller veier. Ingen vakt ved Lillebeltsbroen.

8. I siste øyeblikk ble tyskernes oppmarsjvei på Falster, som hadde ligget hen under operasjoner, utbedret ekspress.

9. De tyske tropper kom inn med den ordinære ferje til Gedser. Da ferjevakten ville alarmere de militære myndigheter, ble det forhindret.

10. Fyrtårnene lyste de tyske skip i havn, en ganske utilstedeilig forsømmelse, når man bevislig den 4. april hadde fått beskjed om deres ankomst.

11. To danske torpedobå-

ter fulgte de tyske troppe-transportskip, men kunne ikke slå alarm, da telegrafene i land var blitt lukket.

12. Et dansk marinefartøy hjalp til med bergingen av et tysk troppeskip et par timer før overfallet, og der ble ikke slått alarm.

13. Tyskerne marsjerte i ro fra Gedser til Masned-sund, og der ble ikke slått alarm på kasernen i Næstved.

14. Masned-sundfortet var kun betjent av to marine-soldater, og

15. De var ikke utdannet til å betjene kanonene.

16. På Værløse sto maskinene oppmarsjert med nesene mot hverandre, så tett at det var utelukket at de kunne gå på vingene.

17. Etter høyere ordre hadde maskinene fått påbud om ikke å bære bomber.

18. Besetningen på Mid-delgrunden fikk orlov, tilbake var kun utdannet mannskap som på Masnedø.

19. Kommandanten ble mot sin vilje i siste øyeblikk frakommandert og utskiftet med en offiser, som hverken kunne eller ville skyte.

20. Den kanon som kunne skyte mot Langelinie, var sabotert.

21. De tyske skip var ubevepnet og turde seile gjennom minefeltene uten los.

22. samtidig med at Alsing Andersen overnattet i marineministeriet, hvor strømmen til minefeltene kunne avbrytes.

23. Der var ryddet plass til de tyske skip på Langelinjekaien, hvor der ennå kort tid i forveien hadde ligget andre skip.

24. Kastellet, den danske generalkommando, ble overrumplet, skjønt man hadde visst beskjed om det kommende overfall i dagevis.

25. Det tyske overfall kunne foretas med ca. 35 000 mann, henvend en tredjedel av den danske hærs mobiliseringsstyrke.

26. Alsing Andersen unnlot å videreggi regjeringens ordre om å sette sjøvernet i alarmtilstand.

27. Før møtet på Amalienborg, minst en time før regjeringens beslutning om kapitulasjon forelå, ga Alsing Andersen sjøvernet ordre om ikke å skyte.

Møblert værelse

i rimelig avstand fra sentrum søkes av rolig herre i offentlig stilling.

B. m. «Stillfarende» til F. og L.s eksped.

Tidl. NS-mann

med hustru og 7 barn, spør p. gr. av sykdom og vanskelig økonomi om noen kunne hjelpe med litt avlagt tøy for voksne eller barn. Henv. Forbundets sekretariat Kier-schowsgt. 5, Oslo.

En bemerkelsesverdig

bok

Humanismen, det forrige århundres humanisme, har vært den stadig seirende åndsretning også i dette århundre. Med våpen i hånd slo den i stykker nasjonalsosialismens ideverden, og med våpen i hånd holder den tappert stand mot den kommunistiske ideologi — så lenge det varer da. Her til lands er vi kommet så langt på humanismens vei at det tilligger Kongen å avgjøre vår kristne tro og at Helse- og Sosialdepartementet bør overvåke vår religionsutøvelse. Og humanisten er blitt mektig stinn av selvgodhet og fordømmelsesiver av all denne medgangen. Er noen kommet med begrunnede og fornuftige tanker utenom den eneste sanne og lykkebringende tro, humanismen, har trompetstøtene gjallet fra humanismens minarettspir, Dagbladet. Men på årets siste dag lød der skrik — angstskrik — fra minaretten.

Den intelligente og slagferdige kunstneren Ørnulf Ranheimsæter ga til jul ut en bok: Om tro og vantro. Det var denne boken som var opphavet til angstskriket, og denne gangen var der virkelig grunn for skriket. Den bildende kunstner Ranheimsæter fornekter seg heller ikke når det gjelder det skriftlige, han vet å gi sine tankebilder liv og farge, sine ord styrke og slagkraft, sin stil eleganse, og der er intet i veien med hans tankegang, den viser at han har vært lærling hos fremragende mestere.

Ranheimsæter har trukket blankt og gått humanismen under øynene. Han hindres ikke av en agnostisk livsanskuelse, heller ikke av en liberal teologisk fortid. Han river humanistens våpen ut av hendene hans og vender dem mot ham selv, han tegner humanismens verdensbilde

slik det har fått sitt uttrykk gjennom klassikerne, holder det opp for humanisten, viser ham hvilke resultater hans virksomhet har ført til, og spør i dypeste alvor om han er fornøyd. Og det er sannelig ikke en sofapute-krig å la vår hjemlige idediskusjon han fører. Han påviser at humanismen er en verden uten absolutte verdier og behandler dens forhold til heroismen. «Det har som kjent vært så mange kloke hoder som trodde de kunne avskaffe krigen ved å forhåne helteidealet». «Den sanne heroisme er en samtidig utfoldelse av frihet og kjærlighet, den er friheten som velger å la seg lenke av kjærligheten» Han ruller opp bildet av høyere offiserer som sitter i messen og mimrer om at det egentlig er moralsk likegyldig hvem som vinner og taper i en kommende krig, og fortsetter: «Slik er et samfunn uten absolutte verdier ute av stand til å gi en handling en sann heroisk valør. Det er ute av stand til å definere en verdi slik at den i reell mening er verd å dø for.» Hendingene siden 45 helt til de siste timer før årsskiftet har på dette punkt gitt R. rett, humanismen har ikke kunnet gitt Vest-Europa et felles mål, heller ikke dets ungdom en ide å dø for. Men han er ikke urimelig, han bebreider ikke humanismen at dens moral er hedensk, det er den nemlig ikke, heller ikke at den er i kristelig forstand en umoralsk eller tøylesløs, «men i at den er til døden kjedsommelig. Og deri er den farlig. Det er om ettermiddagen, når barna kjeder seg, sier en

klok mann, at de begynner å pine katten.»

I et livaktig bilde gir han så den humanistiske tankeverden, denne kyskhets helligdom, hvor man har avsatt den strenge husverten i overetasjen og den ondsinnede legdekallen nede i fyrhuset. To hvite faner har humanismens presteskap hengt opp, på det ene står brodert i gull: «Vær snill gutt, det lønner seg», og på den andre: «Får pent med kruttet, ellers går det ille». Og inne i dette tempel sitter humanistene og opphøyer uten opphør mennesket til tilværelsens mål og mening, og blankpusser på postulatet om menneskenes like verd. Men R. hevder at den humanistiske menneskeaktelse ikke er annet enn føleri, som etter konjunktorene når som helst kan slå over til den svarteste menneskeforakt. Vi som over klingen har sprunget og hver dag løper spissrot, vi kan helt og fullt bekrefte R. på dette punkt. Men nå reiser trivialistenes øvste prest seg og krever at vi skal være fornuftige. R. svarer: «Sett at jeg foretrekker å leve meg ut i korte sekunder og så knuses mot dette deres marionettesamfunn, fremfor å dø vissen og skikkelig etter et flatt og pregeløst liv som plikttoppfyllende skattebetaler, mens en sosial dikter messer ved min bære og lover meg evig liv i et idealsamfunn som jeg aldri skal oppleve — sannsynligvis ingen annen heller — og som jeg for øvrig gir pokker.» Tankegangen er slett ikke ukjent her tillands, vår største dikter har gitt den litterær form. Men utenfor dette renhetens tempel, blottet for all overtro, har menneskene skaffet seg nye avløp for sin rudimentære trang til å se og kjenne sine guder: «I syd ryker det ennå fra alteret til en knust gud. I øst stiger brølene mot en generalissimus, og fra byens sportsplasser når brølene av begeistringsrop da de løftet opp sine deiser.» Slik slutter R. sin holmgang med humanisten.

Ranheimsæter er en modig mann. Han legger hele skylden for vårt århundre og situasjonen i dag på humanisten, ikke på kommunisten eller «nazisten». — Er det så annet å vente at det skrives fra minarettene? Men hva nu? Tar humanisten opp hansken, eller kryper han feigt i skjul bak fortielsens stålmur, og dermed innrømmer at han ikke makter å gi noe svar? Tiden vil vise det.

A. D.

Vi minner om
kontingenten for

1955

Det hører til historien om Måkerøy at fortet ble overgitt intakt og uten kamp den 14. april kl. 1630.

Får De ikke avisen?

Hvis De ikke får avisen på tross av betalt abonnement, ber vi Dem varsle oss omgående.

Folk og Lands eksped.

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2
Telef. 44 43 33

Tannlæge

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2
Tlf. 44 75 54

Gårdbrukere - Skogeiere

Er det noe De trenger av redskaper ell. maskiner, så send oss en forespørsel. Vi representerer anerkjente fabrikk og verksteder.

Lite eller stort oppdrag, vi står alltid til tjeneste.

Rimelige betalingsvilkår.

H. SNAPRUD & CO.

KONGSBERG
Biler - Maskiner
Redskaper.
Tlf. 885 - 248.

Til

kommisjonærene

Vi sender i disse dager ut notaer for løssalget og anmoder våre kommisjonærer om å sende oppgjør så snart som mulig.

Vi har ikke anledning til å holde stort kontor og derfor kan belastningen på vår ekspedisjon enkelte ganger bli svært stor.

Spar oss for ekstraarbeide, send oppgjør.

Husk samtidig å regulere antallet av avisen.

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger
oljet, m/ kadimerter beslag

Inneh. Alf T. Lunde
Mosseveien 8

Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

Victoria

Gjesteheim

Strandgt. 41
Telefon 497 - Egersund

FOLK OG LAND

Ansv. redaktør og
utgiver:
FINN BRUN KNUDSEN
Utkommer i Oslo
Redaksjon:
Telefon 55 76 56
Ekspedisjon og kasse:
Postboks 3214, Oslo
Kierschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96

Abonnementspriser:
Kr. 20.00 pr. år, kr. 10.00
pr. halvår. Sverige, Dan-
mark: kr. 24.00 pr. år,
kr. 12.00 pr. halvår. Ut-
landet for øvrig: kr.
28.00 pr. år, kr. 14.00 pr.
halvår. I nøytralt omslag
kr. 30.00 pr. år, kr. 15.00
pr. halvår.
Løssalgpris: 50 øre
Annonsepris:
32 øre pr. millimeter
over en spalte
Bruk postgironr. 16450
Sambandstrykkeriet
Oslo

R. Gjessing

Urmaker
D r a m m e n
Tlf. 25 07

MJØNVOLD KAFE

Brandbu, Hadeland
anbefales

Annelise Parow

TANNINSETNING

T r o n d h e i m

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lade-
moen kirke - Voldsminde

Benytt

HÅNSKOMAKEREN

i Neberggt. 15 - Oslo
hvis du vil stå på en god fot

VI SELGER

årgang 1954 uinnb. kr. 16.—
så langt det rekker.

Folk og Land

Reiseskrivemaskiner

Optima Plana kr. 485.—
Optima Elite » 515.—
Rheinmetall » 585.—

Avbetaling om ønskes.

SVERRE JACOBSEN
Ilseng.

Hjelpeorganisasjonen for frontkjempere

Sekretariatet

Boks 1407, Oslo, Postgltro 180 70

De leser denne

annonsen. Andre folk
gjør det også. Bruk Folk
og Lands annonsespal-
ter.

Hvorfor skjøt ikke . . .

Fort. fra side 1

Videre heter det at:

«En vesentlig årsak til at Tandberg-Hanssen fant at Måkerøy ikke burde åpne ild mot den tyske konvoi om morgenen den 11. april, var at det resultat som etter hans mening eventuelt ville ha blitt oppnådd under skytingen på den store avstand med uvod betjening og uten fremskutte observasjonsposter, ikke ville ha stått i noe rimelig forhold til de konsekvenser som det umiddelbart måtte regnes med — nemlig at fortet ble røpet — bombet av tyske fly og inntatt.»

Og så kommer hans meget bemerkelsesverdige konklusjon: «Han ville derfor heller søke å bevar fortet intakt, slik at det, i tilfelle, kunne støtte allierte sjøstridskrefter som måtte inntreffe

i Oslofjorden, noe han etter mottatte underretninger mente å ha grunn til å håpe på.»

*

Inntrykket av at der forelå en hemmelig avtale med England styrkes stadig, først og fremst når man studerer hendelsesforløpet, og der nest ved en rekke uttalelser som etter hvert er kommet frem. De som kan uttale seg om dette, er tause eller døde. Nygaardsvold er borte. Koht er taus når spørsmålet reises og Norges forsvarssjef i 1940, Ruge, har uttalt at han må tie.

*

Det hører til historien om Måkerøy at fortet ble overgitt intakt og uten kamp den 14. april kl. 1630.